

sobota

št. 226
sobota, 29. septembra 2012

11 primorske novice

Dr. Edward de Bono, vodilna svetovna avtoriteta na področju kreativnega razmišljanja

Humor je najbolj gotov znak, da možgani delajo

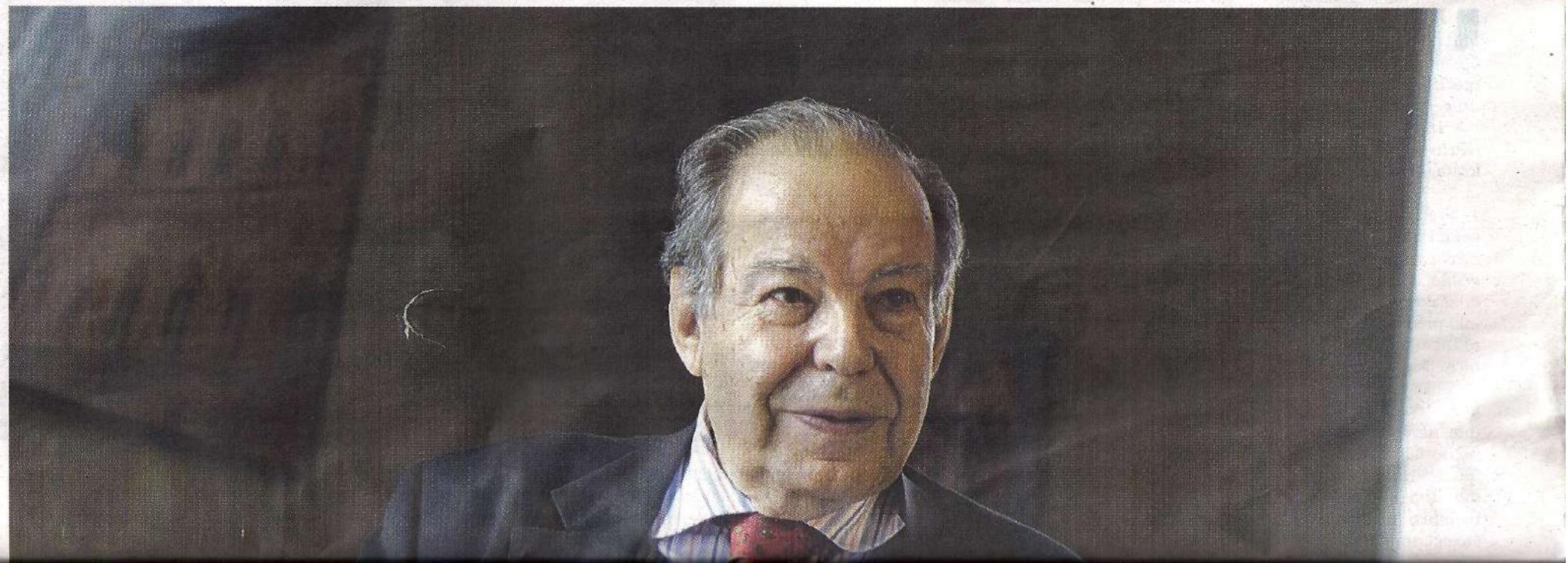

Foto: Miha Koron

Devetdesetletnik umre in gre v pekel. Razgleduje se naokoli in opazi svojega prijatelja, prav tako devetdesetletnika. V naročju mu sedi prelepa mlada blondinka. "Si prepričan, da je to pekel?" ga vpraša. "Kajti vse kaže, da se imaš zelo dobro." Prijatelj mu odgovori: "Ne, ne. To je pekel. Jaz sem njen kazen."

Edward de Bono, 79-letni malteški zdravnik, izumitelj, svetovalec in avtor več kot 80 knjig o novih metodah razmišljanja, mi šale ne povne zgolj zato, da bi se nasmejala (čeprav sem se). Služi mu kot primer, s pomočjo katerega mi skuša razložiti nekakšno trikotno strukturo humorja.

"V tej zgodbi misel najprej ubere normalno pot, in tako pride do točke 'Jaz sem njen kazen', ki je popolnoma logična. Ampak na začetku te točke niste mogli videti. Ko pa ste tam in se

ozrete nazaj, se vam vse skupaj zdi logično," razlagata De Bono. "Primer ilustrira, kako naši možgani delujejo po sistemu asimetričnih vzorcev. Obstaja prva pot, po kateri navadno gremo, obstaja pa tudi druga pot, ampak po njej ne moremo, ker je ne vidimo. Vidimo jo šele, ko po prvi poti pridemo do končne točke in se ozremo nazaj."

► In ko uzremo možnost, ki je prej nismo videli, se nam to zdi smešno?

"Humor je najpomembnejša značilnost delovanja

možganov. In vendar ga filozofi popolnoma ignorirajo."

► So filozofi preveč resni?

"Natanko tako. Prav radi njih smo v mišljenju tako malo napredovali. Verjeli smo, da filozofi razmišljajo, medtem ko analizirajo vse po vrsti. Potem so prišli psihologji, in misili smo, no, morda pa nas bodo ti naučili misliti. Ampak ne, oni so samo merili inteligenčni kvocient ipd. To ni mišljenje."

► Že v osnovni šoli ste veljali za genija. Ste se tako dobro prilagodili sistemu ali ste že takrat razmišljali drugače?

"Bil sem radoveden. Edini na šoli sem imel svoj ključ kemijskega laboratorija. Lahko sem ga uporabljal ob vsaki uri."

► Kdaj pa ste začeli od-

krivati nove načine mišljenja?

"V medicini sem raziskoval kompleksne telesne sisteme, kot je na primer hormonski. Razvil sem idejo o samozadostnih sistemih. Leta 1969 sem objavil knjigo *Mehanizmi uma*, in takrat vodilni fizik, Nobelov nagrjenec, je bil navdušen nad mojimi idejami. Organiziral je skupino vrhunskih računalniških strokovnjakov, ki so s simulacijami potrdili moja domnevanja. Na tej osnovi sem razvil lateralno mišljenje in vse ostale tehnike."

► Na osnovi tega, kako delujejo možgani?

"Da."

► In kako delujejo?

"Tako, da ustvarjajo asimetrične vzorce. Če možgani ne bi delovali po teh vzorcih, ne bi mogli živeti."

► Zakaj ne?

"Recimo, da si zjutraj pravite enajst kosov obleke. Več kot 39 milijonov načinov obstaja, kako obleči teh enajst kosov. Če bi vsako minuto, ko ne bi spali, poskusili eno kombinacijo, bi poskus končali pri 76 letih. Ker pa možgani ustvarjajo vzorce, se oblečete v nekaj minutah."

► Zakaj menite, da ne znamo misliti?

"V srednjem veku so bile šole in univerze pod cerkveno domeno, cerkev pa je zanimalo le, kako priti do resnice. Dokazati je želeta, da se heretiki motijo. Tak način mišljenja oziroma iskanja resnice je zelo koristil znanosti, nikoli pa nismo razvili ustvarjalnega mišljenja, ki bi dalo našemu življenju novo vrednost. Na ta način razmišljajo le nekateri posamezniki, na primer podjet-

niki ali izumitelji, običajno pa se naše razmišljanje konča s sodbo, kaj je dobro ali kaj je prav, ne pa, kako naprej. Še zdaleč nismo takoj dobri misleci, kot si domisljamo."

► Kje delamo največjo napako?

"Ne zavedamo se, da je 90 odstotkov napak v mišljenju napak percepcije in ne logike. Če je vaša percepcija napačna, je vaša logika lahko briljantna, pa bo odgovor še vedno zanič. Percepcija je zelo pomembna, ampak v tej smeri nismo naredili nič. Zadovoljili smo se s tem, da izhajamo iz dogme. Če izhajate iz fiksne točke, logika zadostuje. In če imate logiko, ne potrebujete percepcije."

► Percepција па ни фиксна?

"Seveda ne. Posameznik lahko dojema svet na različne načine. Vzemimo na primer, da se vam približuje človek, ki je videti zelo agresiven. Lahko ga dojamete kot nevarnega, in se prestrašite, lahko pa ga dojamete kot nekoliko negotovega človeka, ki ne ve, kaj bi. Vaša začetna točka razmišljanja je odvisna od vaše percepcije."

► Ko se nam torej približa agresiven človek, je pomembno, da ne reagiramo po ustaljenem vzorcu - z obsodbo in obrambo?

"Da. Ena od možnosti je, da se ga ustrašimo, ampak obstajajo tudi druge. Potruditi se moramo, da na situacijo pogledamo tudi iz drugega zornega kota."

► Izrekli ste tudi nekaj ostrih besed na račun Sokrata, Aristotela in Platona ...

"Pred dvema letoma sem izumil novo besedo: 'ebne - excellent but not enough' (izvrstno, ampak ne dovolj, op. a.). Zakaj te besede niso izumili pred 2400 leti? Z vidika resnice seveda nič ni resničnejšega od resnice same. Z vidika akcije pa je nekaj lahko izvrstno, ampak še vedno ne dovolj. Recimo, da pomivate tla in vam rečem: 'Ebna!' Dobro ste to naredili, ampak ne dovolj. Enako bi lahko rekli za naš obstoječi, starogrški način razmišljanja. Ni slabega, ampak ne dovolj."

nerirala nove ideje. Pa so mi povsem jasno povedali, da ljudje niso tam, da bi razmišljali, pač pa da zgolj predstavljajo svoje države. Zato sem se odločil, da bom sam ustanovil tempelj razmišljanja, kjer bom zbiral ideje z vseh koncev sveta in objavljal najboljše. Organiziral bom tudi sestanke, na katerih bomo razpravljali o zadevah, ki se tičejo vseh nas."

► Kje pa vas najbolj poslušajo?

"Na Kitajskem otroke učimo percepцијe v 680.000 šolah. Otroci, ki se v šolah učijo mojih tehnik razmišljanja, pri vseh drugih predmetih izboljšajo svoj uspeh za 30 do 100 odstotkov. Učenje razmišljanja pri zelo nasilnih mladostnikih zmanjša kazenske obsodbe na desetino, skoraj vsi nezaposleni mladostniki pa na ta način hitro dobijo službo. Gre za zelo močna orodja."

► Je še kakšen primer take praktične uporabе vaših metod?

"Seveda. Celo za olimpijske igre, kakršne poznamo danes, bi se morali zahvaliti meni."

► Se šalite?

"Sploh ne. Morda se spomnite, da so bile olimpijske igre leta 1976 v Montrealu prava finančna katastrofa. Nič bolje ni bilo leta 1980 v Moskvi. Zato organizatorji niso več vedeli, kaj bi. Nasprotno pa so bile igre

z več sto milijoni dolarjev dobička. Ko so v Washington Postu ali New York Timesu, ne spomnim se več natančno, objavili intervju z enim od organizatorjev, je ta povedal, da so za uspešno izvedbo iger uporabili moj način razmišljanja. Tega se je naučil leta 1975, ko sem na Floridi predaval organizaciji mladih predsednikov, katere član je bil."

► Ste se kasneje srečali z njim?

"Da."

► Kaj so v Los Angelesu naredili drugače?

"Ne vem natančno. Stvari v zvezi s financiranjem in podobno."

► So tudi letos v Londonu sledili temu zgledu?

"Verjetno so povzeli nekaj idej. Ko so bile igre pred štirimi leti v Pekingu, sem obiskal Kitajsko zaradi nekega drugega razloga. Člani pekinškega olimpijskega komiteja so me takoj, ko so izvedeli, da sem tam, zaprosili za enodnevni sestank, da bi skupaj generirali ideje za olimpijske igre."

► Kako je bilo na sestanku?

"Naučil sem jih nekaj tehnik, ki so jih kasneje s pridom uporabljali."

► Je to kot burjenje možganov, t. i. brain-storming?

"Ne. Gre za posebne tehnike lateralnega mišljenja. Razvil sem tudi različne tehnike za ustvarjanje novih

idej, z uporabo tehnike naključnih besed generirali 21.000 novih idej v enem popoldnevu. V 70. letih

veda lahko, če uporabite hidravlično glavo, sem jim odgovoril. Danes skoraj vsi črpajo nafto na ta način, ki

Sodniki so bili tako navdušeni, da je v najmanj treh ameriških zveznih državah za porotnike zdaj obvezen tečaj

din, ampak ne dovolj. Enako bi lahko rekli za naš obstoječi, starogrški način razmišljanja. Ni slabo, ampak ne zadostuje. Najslabše od vsega pa je, da smo prepričani, da je to edini možen način razmišljanja."

► **Se svet spreminja?**

"Ne dovolj. Pred leti sem v Združenih narodih skušal ustanoviti skupino, ki bi ge-

1980 v Moskvi. Zato organizatorji niso več vedeli, kaj bi. Nasprotno pa so bile igre v Los Angelesu leta 1984 velik uspeh, zaključili so jih

like lateralnega misijenja. Razvil sem tudi različne tehnike za ustvarjanje novih idej. Pred časom smo v Južni Afriki, na delavnici v tovarni

klijentim besed generirali 21.000 novih idej v enem popoldnevnu. V 70. letih prejšnjega stoletja pa sem delal za Shell Oil. Že 80 let so črpali nafto tako, da so vrtali navpično. Rekel sem jim, zakaj ne vrtajo navpično, dokler ne pridejo do nafte, potem pa nadaljujejo horizontalno. Vrtina vendar ne more narediti ovinka, so rekli. Se-

dravljeno glavo, sem jim odgovoril. Danes skoraj vsi črpajo nafto na ta način, ki je šestkrat bolj učinkovit kot prejšnji."

► **Kaj pa vaša najbolj znan teknika šestih klobukov razmišljanja?**

"Zanimivo. V New Yorku je eden mojih trenerjev te tehnike učil porotnike, ki so tako veliko prej dosegli soglasje.

dušeni, da je v najmanj treh ameriških zveznih državah za porotnike zdaj obvezan tečaj šestih klobukov razmišljanja. To je prva večja sprememb v ameriškem porotniškem sistemu."

► **Zakaj je učinkovita?**

"Argumentiranje je zelo nespameten način za razpravljanje o čemerkoli."

► **Pravite, da je kreativnost eden od vidikov mišljenja in ni nujno povezana z umetnostjo. Ali morda ne cenite umetnikov?**

"Seveda jih cenim. Zanimivo, da moje metode najbolj uporabljajo glasbeniki. Pet Shop Boys, Eurythmics in Peter Gabriel, vsi ti poznaajo moje delo."

► **Ampak pravite, da kreativnost ni nič posebnega?**

"Odobravam kreativnost, ampak nevarno je, če verjamemo, da je kreativnost povezana samo z umetnostjo. To ne drži. Kreativnost je tudi, da na drugačen način skuhatе čaj. Kreativni smo lahko tudi pri reševanju problemov."

► **Na primer?**

"Pred časom sem govoril nekaj sto ekologom v Kaliforniji. Omenili so problem onesnaževanja, ki ga povzročajo tovarne ob reki. Izval sem jih, češ, pomaknite tovarne niže, tako da bodo deležne svojega lastnega onesnaženja. Iz tega se je razvila zelo preprosta ideja, ki je zdaj uzakonjena v 13 državah: če zgradiš tovarno ob reki, moraš vodo za proizvodnjo zajemati niže od točke, kjer v reko spuščaš odpadke. Preprosto, kajne?"

Foto: Miha Koron

De Bono z Nastjo Mulej, edino licencirano trenerko razmišljanja po njegovi metodi pri nas

Foto: Mira Kovač

Edward de Bono o stvarah ne sodi. Stvari preprosto so, pravi, treba jih je pogledati iz čim več zornih kotov. Pripravljeni moramo biti raziskati različne možnosti, ne pa, da se takoj odločimo za eno rešitev in vztrajamo pri njej.

► Politiki pa niso zainteresirani za vaše ideje?

"Ne preveč. Njih zanima preživetje. Vendar politične igrice niso nujno tisto, kar ljudje potrebujejo."

► So vaša srečanja s politiki zgolj protokolarne narave?

"Če je le mogoče, jim na vržem nekaj idej. Na primer, da bi bilo dobro ustanoviti nacionalni svet za nove ideje, kamor bi državljanji predlagali svoje ideje in bi potem objavili najboljše. Pogosto jim predlagam tudi uvedbo ministarstva za razmišlanje, ki bi raziskalo, kako ljudje razmišljajo in kaj potrebujejo. Vašim politikom sem predlagal, da bi ime Slovenija spremenili v Fastvenija (slow v angleščini pomeni počasen, fast pa hiter, op. a.)."

"Argumentiranje je zelo nespameten način za razpravljanje o čemerkoli."

► Če se ne motim, so ministrstvo za razmišlanje uvedli v Venezueli?

"Da, to je bilo pred leti. Neki profesor je prebral eno mojih knjig, ki ga je zelo navdušila. Pridružil se je vladajoči stranki in ustavil ministrstvo za razvoj in inteligenco. Nato me je povabil v Venezuelo, kjer sem

treniral 250 učiteljev, oni pa so naprej usposobili več kot 100.000 učiteljev. Uzakomili so, da morajo na vseh šolah učiti moj način razmišljanja."

► Je tako še vedno?

"Ne vem, tega je že dolgo. Ampak tako se stvari zgodijo. Razni komiteji ne naredijo ničesar, em motiviran človek pa lahko doseže veliko."

► Kljub temu ste pogosto v družbi politikov. Na zadnjem obisku v Sloveniji vas je sprejel predsednik državnega zbora. Kaj pa počnete v Londonu, kjer živite? Pijete čaj s kraljico?

"Večkrat sem se že srečal s kraljico in princem Philipom. Ko sem bil v Avstraliji, sem napisal knjigo *Zakaj želim postati avstralski kralj*. Izvod sem poslal princu Philipu. Odpisal mi je: bil je navdušen, da kdo želi postati avstralski kralj."

► Resno mislite, da bi postali avstralski kralj?

"Zakaj pa ne? Imel bi 20 žena ali kaj podobnega." (smeh)

► Če ne postanete avstralski kralj, bi bili lahko slovenski predsednik. Kmalu bomo imeli volitve ...

"Velja! Lahko me predlagate."

► Kaj bi naredili prvi dan po nastopu funkcije?

"Pustite se presenetiti. Zelo pozitiven predsednik bi bil."